

REPENSAR EUROPA (3) : La diversitat

written by Joan Fonollosa | 17 de juny de 2019

Aquest és el tercer article d'una sèrie de sis que ha dut a terme l'autor. Podeu llegir el primer en el [següent enllaç](#) i el segon al [següent enllaç](#).

Si hi ha un sacrilegi en el llenguatge diplomàtic europeu és parlar d'una Europa "a dues velocitats". Tots han de ser iguals i tots han de ser tractats igual, aquest és el paradigma.

Em permeto discrepar. És més, crec que és un greu error que ha ocasionat bona part dels problemes actuals i ja hi ha signes més que suficients per veure que això no funciona. Europa s'ha de construir a dues, tres, o les velocitats que facin falta.

Un error que hi ha a la base del problema és que des de bon començament ens hem emmirallat massa en els Estats Units d'Amèrica. "Els Estats Units d'Europa" és una expressió que va fer fortuna i, tot i que avui s'usa molt poc, encara treu el cap de tant en tant.

Doncs no. Europa no té res a veure amb els EUA. Amb totes les peculiaritats que es vulgui, amb totes les minories que hi ha, els EUA són un país molt homogeni: per començar, es pot anar de Seattle a Florida i de Nova Anglaterra fins a Califòrnia parlant anglès, mentre que aquí és perfectament possible haver de canviar d'idioma tres vegades en cinc-cents quilòmetres. A diferència d'Europa, i malgrat la imatge –certa– del *melting pot*, arreu dels EUA hi ha un substrat cultural bàsic: el dit WASP (*White, Anglo Saxon, Protestant*) sobre el qual s'ha construït el país.

Res d'això és vàlid a Europa: si alguna cosa és Europa, és diversitat. No és un territori verge colonitzat fa cent o dos-

cents anys, sinó un territori amb dos mil anys d'història pel cap baix, que ha produït una immensa diversitat de tot tipus: cultural, política, religiosa... I, ja que parlem de religió, és bo recordar a Sant Ignasi: no hi ha res més injust que tractar igual el que és diferent. Injust i ineficient, diria jo.

L'euro n'és un exemple clar, que avui dia es manifesta amb cruessa. Els experts ja van avisar en el seu dia que, tal com es va crear, era un disbarat perquè s'hi ajuntaven països amb sistemes econòmics molt diferents: una cosa són França, Alemanya i el Benelux i una altra Espanya, Grècia o Portugal. I les costures del sistema han mostrat les seves limitacions a la primera crisi econòmica.

No hi ha una sola Europa: n'hi ha moltes. Hi ha l'Europa carolíngia, que és on es va originar el projecte, i és per aquesta raó que l'artefacte resultant està dissenyat pensant en ella; però també hi ha l'Europa britànica (que inclou Irlanda), l'Europa mediterrània, l'Europa cèltica, l'Europa nòrdica, l'Europa eslava i l'Europa dels Balcans.

No pretenc que aquest inventari sigui definitiu. És probable que es puguin posar objeccions a la llista, per manca o per excés, però el que em sembla innegable és que la llista mateixa existeix. I no es pot tractar igual el que és diferent: cada Europa té les seves especificitats i s'han de tractar adequadament dins del conjunt.

Els límits de totes aquestes Europes són, com passa amb totes les realitats socials, més o menys difusos i no solen coincidir amb els límits polítics dels estats. A més, s'encavalquen unes amb les altres amb graus diversos: els Països Catalans són alhora mediterranis (com tota la Península) i carolingis (a diferència de la resta de la Península). Però els catalans som més carolingis que mediterranis, mentre que els valencians són més mediterranis que carolingis.

Tot això són clixés, ja ho sé. I són simplificacions, sovint injustes. Però el fet és que la diversitat existeix i per això el projecte europeu ha de ser necessàriament complex, perquè la primera matèria és immensament complexa. La complexitat d'Europa és, certament, una dificultat però alhora és la seva gran riquesa. Si algun valor té el projecte europeu, en contraposició a tota la seva història anterior, és que la diferència i la complexitat resultant ja no es veuen com un problema i motiu d'enfrontament, sinó com un actiu que ens enriqueix a tots.

Tractar amb sistemes d'alta complexitat implica la impossibilitat d'establir models genèrics i per això l'única aproximació possible és la de prova i error. Igual com sortir del laberint implica tornar enrere quan hom troba un atzucac, construir Europa implica desfer el que s'ha fet quan es demostra ineficaç o inadequat. No valen solucions simples ni unitàries, no valen reglaments rígids ni generalitzacions estèrils. Hi haurà –ja hi ha hagut– errors que no s'han de veure com a fracassos del projecte, sinó com una conseqüència inevitable de la naturalesa mateixa del problema i s'han d'acceptar amb naturalitat. D'aquesta manera, els retrocessos corresponents per refer el que s'ha fet malament no han de ser cap tragèdia, sinó només un fet natural, admès des del començament.

El *Brexit* és un exemple de com el fet d'ignorar la complexitat d'aquestes múltiples Europes dificulta el propi projecte: en el fons, la causa última del *Brexit* és que els britànics se senten incòmodes dins d'unes institucions carolíngies i que, per tant, no senten com a seves. Raons d'aquesta mateixa naturalesa són les que han portat Noruega a rebutjar en referèndum per incorporar-se a la UE, i no una vegada sinó dues; tanmateix hi ha nombrosos acords i lligams entre la UE i Noruega, exactament la mena de solució que aquí es proposa elevar a general: solucions puntuals, adaptades a cada cas, que en conjunt conformen un sistema d'una gran complexitat i

ahora –precisament per això– tremendament sòlid.

Cal molt de pragmatisme, s'ha de considerar cada cas concret, cada detall ha de ser tractat en el seu context i cada particularitat ha de ser tinguda en compte. Si se'm permet una aproximació metodològica, diria que la racionalitat germànica pot posar unes bases generals, però la seva aplicació ha d'estar més a prop de la *common law* britànica, de la *joie de vivre* francesa i de la improvisació mediterrània. I del seny català.